

Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ RELATIO ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΡΙΧΑΡΔΟΥ

Τα κείμενα της ουγγρικής μεσαιωνικής ιστοριογραφίας αποτελούν μία συνέχεια που από το 12ο μέχρι και τον 14ο αιώνα συστηματικά αναπαράγει έναν κεντρικό πυρήνα γεγονότων με ελάχιστες αποκλίσεις και ακόμη πιο ελάχιστη πρωτοτυπία. Ο ερευνητής πρέπει να είναι οπλισμένος και με υπομονή και με θέληση όταν αποφασίσει να μελετήσει μία προς μία τις πηγές αυτές, και η ανταμοιβή του θα είναι η επισήμανση μικρών αλλά πολλές φορές σημαντικών παρεκκλίσεων, οι οποίες ενδέχεται να οδηγούν σε άλλα πρωτότυπα, όπως τους βίους (legendae) των βασιλέων Στέφανου Α΄ (997-1038) και Λαδίσλαου Α΄ (1077-1095), του διαδόχου του θρόνου, δούκα Εμέριχου ο οποίος πέθανε το 1031 πριν διαδεχθεί τον πατέρα του Στέφανο Α΄ στον ουγγρικό θρόνο, το βίο του Αγίου Γεράρδου που πέθανε ύστερα από μαρτυρικό θάνατο στα 1046 και τέλος το βίο δύο ερημιτών, των μοναχών Ζοεράρδου και Βενεδίκτου, ή σε χρονικά που γράφθηκαν εκτός Ουγγαρίας. Η αξία τέτοιων διαπιστώσεων είναι μεγάλη, καθώς τα πρώτα ουγγρικά χρονικά δεν έχουν σωθεί, και οι βίοι αυτοί θεωρούνται μαζί με τους νόμους των βασιλέων Στέφανου Α΄ και Λαδίσλαου Α΄ ως τα αρχαιότερα από τα σωζόμενα κείμενα που γράφθηκαν στο ουγγρικό έδαφος.

Καθώς σε όλα τα ουγγρικά χρονικά εμφανίζεται ένα «μεγάλο χάσμα» από τα πρώτα χρόνια της βασιλείας του Géza Β΄ (1141-1162) μέχρι τα χρόνια του Λαδίσλαου Δ΄ (1272-1290), είναι προφανές ότι αυτό πρέπει να αποδοθεί στην ταταρική εισβολή του 1241, η οποία παρέλυσε κάθε πνευματική ζωή καθώς η καταστροφή της χώρας και η εξαφάνιση των γραπτών πηγών υπήρξε τόσο συστηματική, ώστε τα σωζόμενα κείμενα που ανάγονται σε ημερομηνία προγενέστερη αυτής της χρονολογίας, μετριοούνται στα δάκτυλα¹.

Ακριβώς με αυτήν την ταταρική εισβολή έχει να κάνει και το κείμενο με

1. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι η ουγγρική γλώσσα διαθέτει ειδική λέξη για την εισβολή των Τατάρων (tatár járás) που σημαίνει ταταρική επιδρομή, ενώ παρόμοια έκφραση δεν χρησιμοποιείται σε καμία άλλη περίπτωση.

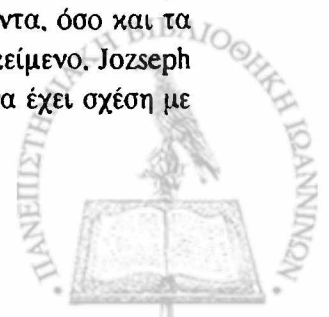

το οποίο θα ασχοληθούμε πιο διεξοδικά, το οποίο είναι και ένα από τα πλέον ιδιότυπα της ουγγρικής μεσαιωνικής γραμματολογίας. Μαζί με ένα άλλο κείμενο¹ είναι τα μόνα υπό μορφή επιστολών, ιστορικά κείμενα που σώζονται. Η *Relatio* του μοναχού Ριχάρδου, είναι μία αναφορά στην αποστολή τεσσάρων δομινικανών μοναχών στα ανατολικά, σκοπός των οποίων ήταν η ανεύρεση και εκχριστιάνιση των Ούγγρων που είχαν παραμείνει εκεί ύστερα από τη διάσπαση του ενιαίου κορμού των Ούγγρων, ίσως κατά τα πρώτα χρόνια του 9ου αιώνα². Σε μία εποχή κατά την οποία η μεσαιωνική μορφή του ρομαντισμού και τα ιπποτικά ιδεώδη (που ασφαλώς περικλείουν και την περιπέτεια) βρίσκονται στο απόγειό τους, η παρουσία του πλέον «ιπποτικού» βασιλιά στον ουγγρικό θρόνο, του Ανδρέα Β΄ (1205-1235) δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει τη διάθεση αναζήτησης της μεγάλης ανατολικής πατρίδας, γνωστής και ως *Magna Hungaria*. Η επιθυμία αυτή ενισχύθηκε και από την ύπαρξη γραπτών μαρτυριών που μνημόνευαν τη μεγάλη Ουγγαρία, ιδιαίτερα σε ένα έργο που αναφέρεται ως *Gesta Hungarorum* στη *Relatio*³. Το 1231 ξεκίνησε μία πρώτη αποστολή δομινικανών μοναχών, ένας από τους οποίους επέμεινε στο σκοπό του και κατάφερε να προωθηθεί μέχρι την περιοχή όπου ανακάλυψε τους ουγγρόφωνους πληθυσμούς. Δεν είναι σαφές αν ο φερόμενος ως συντάκτης της *relatio*, μοναχός Ιουλιανός είχε συμμετοχή στην αποστολή αυτή. Γεγονός πάντως είναι ότι πριν από την άνοδο στο θρόνο του Bela Δ΄ (21 Σεπτεμβρίου 1235), αναχωρεί μία δεύτερη αποστολή τεσσάρων μοναχών στην οποία είναι βέβαιο ότι συμμετέχει και ο Ιουλιανός, που είναι πάλι και ο μόνος που κατορθώνει να φθάσει στα εδάφη της *Magna Hungaria*. Εκεί πληροφορείται την επικείμενη εισβολή των Τατάρων και επιστρέφει μέσω Ρωσίας και Πολωνίας, φθάνει δε στην Ουγγαρία στις 26 Δεκεμβρίου 1236. Καθώς έζησε για μικρό χρονικό διάστημα, ο

1. Είναι το *Carmen Miserabile*, έργο του Ιταλού Rogerius (περίπου 1210-1266), ο οποίος με την ιδιότητά του ως αρχιδιάκονος του Varag (σημερινό Agad της Τρανσυλαβανίας) έζησε από κοντά την Ταταρική εισβολή του 1241, και στις αρχές του 1244 έγραψε υπό μορφή επιστολής τις περιπέτειες των Ούγγρων καθώς και τις δικές του. Όπως και η *Relatio*, έτσι και το έργο αυτό έχει εκδοθεί στο δεύτερο τόμο της συλλογικής έκδοσης *Scriptores Regum Hungaricarum* με εκδότη τον Imre Szentpétery, Βουδαπέστη 1937, σελίδες 543-588. Στο εξής η έκδοση αυτή θα υποδηλώνεται με τη συντομογραφία SRH.

2. Βλ. ιδιαίτερα C. M. Macartney, *The Magyars in the ninth century*, Cambridge 1930.

3. Ο τίτλος αυτός ωστόσο δημιουργεί πολλά προβλήματα για τον ερευνητή των ουγγρικών πηγών, καθώς αποτελεί και το συμβατικό όνομα πολλών από τα υπάρχοντα, όσο και τα χαμένα ιστορικά ουγγρικά χρονικά. Σωστά ο συγγραφέας της εισαγωγής στο κείμενο, Jozseph Deer (SRH II, 531-532) παρατηρεί ότι το εδώ αναφερόμενο έργο δεν μπορεί να έχει σχέση με το ομώνυμο συμβατικό ιστορικό έργο.

μοναχός Ριχάρδος ανέλαβε να καταγράψει τη μαρτυρία του Ιουλιανού ο οποίος πέθανε λίγο αργότερα¹. Η γνησιότητα του κειμένου έχει αμφισβητηθεί και βάσιμα, καθώς οι συνθήκες κάτω από τις οποίες υποτίθεται ότι συντάχθηκε, είναι ιδιαίτερα περιέργες. Μάλιστα οι εκδότες της προαναφερθείσας έκδοσης (SRH) το συμπεριέλαβαν ανάμεσα στις ιστορικές πηγές μόνον επειδή αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση για το πώς αλληλοσυμπληρώνονται οι μεσαιωνικές ουγγρικές πηγές². Παρά το γεγονός ότι έχουμε να κάνουμε με ένα από τα πιο γοητευτικά κείμενα της Ουγγρικής μεσαιωνικής γραμματολογίας, θα αναφερθώ στη συνέχεια σε δύο στοιχεία που ενδεχομένως ενισχύουν την υπόθεση της πλαστότητας του κειμένου και τα οποία, όσο μπορώ να γνωρίζω, δεν έχουν μέχρι σήμερα καταγραφεί³.

Το πρώτο από τα δύο στοιχεία που προκαλεί την περιέργεια στο μελετητή είναι ο τρόπος με τον οποίο συσχετίζεται η «τύποις» εισδοχή του φυλάρχου της χώρας του σημερινή Tamara στο βορειοδυτικό Καύκασο, στο δόγμα των Ελλήνων, δηλαδή το Ορθόδοξο δόγμα. Η πράξη αυτή συνδυάζεται με την πληροφορία ότι ο ίδιος φύλαρχος είχε εκατό γυναίκες⁴. Με τον

1. Βλ. σχετικά C. M. Macartney, *The Medieval Hungarian Historians. A critical and analytical guide*, Cambridge 1953.

2. SRH II, 532 25-29 «Cum Ricardus in relatione re vera de legatione sacerdotum Christianam religionem propagantium rationem reddat, opus eius nullo modo in numero fontium historicorum habendum est, neque in hanc editionem ulla alia causa id accepimus, nisi quod maxime documento nobis est, qua ratione fontes medii aevi Hungarici inter se cohaerant.

3. Καθώς η μέχρι αυτή τη στιγμή γνώση μου της ουγγρικής βιβλιογραφίας για το θέμα δεν είναι επαρκής, οφείλω να προειδοποιήσω τον αναγνώστη για την πιθανότητα κάτι από όσα θα ακολουθήσουν να έχει ήδη επισημανθεί.

4. «qui (scilicet, fratres missi) accepta fratrum suorum benedictione, habitu regulari in 20 secularem mutato, barbibus et capillis ad modum paganorum nutritis, per Bulgariam Assani et per Romaniam cum ducata et nutritis, per Bulgariam Assani et per Romaniam cum ducata et expensis domini Bele nunc regis Ungarie usque Constantinopolim pervenerunt, ubi intrantes in mare per triginta et tres dies venerunt in terram, quo vocatur Sychia, in civitate, que Matriza vocatur nuncupatur, quorum dux et populi se Christianos dicunt, habentes literas et sacerdotes Grecos. Princeps centum dicitur habere uxores; omnes viri caput omnino radunt et barbas

5 nutriunt delicate, nobilibus exceptis, qui in signum nobilitatis super auriculam sinistram paucos relinquunt capillos, cetera parte capitis tota rasa. Ubi propter societatis spem, quam expectabant, quinquaginta diebus moram fecerunt. Deus autem dedit ipsis gratiam in conspectu domine, que super centum uxores regis

10 maior erat ita ut mirabili eos amplexaretur affectu, et in omnibus eis necessariis providebat. Inde progressi consilio et adiutorio dicte domine per desertum, ubi nec domos, nec homines invenerunt, diebus tresdecim transiverunt; ibidque venerunt in terram, que Alania dicitur, ubi Christiani et pagani mixtim mament;

15 quot sunt ville, tot sunt duces, quorum nullus ad alium habet subiectionis respectum.»
SRH II, 536, 19-537, 16.

όρο *dicuntur*, είναι προφανές ότι ο συγγραφέας αμφισβητεί το κατά πόσον ο πληθυσμός των περιοχών αυτών έχει εκχριστιανισθεί και αμέσως μετά παραθέτει την πληροφορία ότι ο φύλαρχος είχε εκατό συζύγους. Το κείμενο αυτό όμως δεν είναι το μόνο στην ουγγρική μεσαιωνική ιστοριογραφία που συνδέει την ορθόδοξη χριστιανική παράδοση με μία ανοχή σε ζητήματα όπως η διατήρηση πολλών συζύγων. Σχηματικά, αν όχι αριθμητικά, το ίδιο μοτίβο εμφανίζεται στο περίφημο επεισόδιο του φυλάρχου *Ajtony*, ο οποίος κατείχε την βόρεια ακτή του κάτω Δούναβη στην περιοχή του Βαννάτου όπου σχηματίζεται το σημερινό τρίγωνο Σερβίας, Ρουμανίας και Ουγγαρίας, και ο οποίος είχε εκχριστιανισθεί από τους Βυζαντινούς¹. Ελπίζοντας στη βυζαντινή υποστήριξη, ο *Ajtony* εξεγέρθηκε περί το 1030 εναντίον του Στέφανου Α΄ από το στρατό του οποίου και ηττήθηκε.

Πέρα από την τεράστια ιστορική αξία του συγκεκριμένου χωρίου του βίου του Αγίου Γεράρδου, πρέπει να τονισθεί ότι ο βίος αυτός ενσωματώνει ένα μείγμα από αρχαϊκά και νεώτερα στοιχεία, ανάμεσα στα οποία το συγκεκριμένο χωρίο ανάγεται στον πρώτο βίο που γράφθηκε στα τέλη του 11ου αιώνα, ο οποίος πρέπει επίσης να ενσωματώνει αρχαιότερα κείμενα. Έτσι δεν μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι στο χωρίο αυτό όπου μνημονεύονται οι επτά σύζυγοι του φυλάρχου *Ajtony* ο συγγραφέας επιχειρεί μία πολεμική εναντίον της Ορθόδοξης πρακτικής, κάτι που προκύπτει και από τα τεκταινόμενα στη συνέχεια του κειμένου. Αυτή η χωρίς φανατισμό αποστασιοποίηση από το γεγονός εμφανίζεται και στο προαναφερθέν επεισόδιο της *Relatio*. Σημασία δεν έχει αν πρόκειται για επτά ή εκατό συζύγους ενός φυλάρχου. Γεγονός είναι ότι και στις δύο περιπτώσεις η παρατήρηση αυτή συνδέεται με τον υποτιθέμενο ή όχι, εκχριστιανισμό κατά το Ορθόδοξο δόγμα τη στιγμή που δεν υπονοείται κάποια διάθεση πολεμικής από τους συγγραφείς. Η διαπίστωση αυτή αποκτά κάποια αξία καθώς η *Relatio* γράφθηκε τον 13ο αιώνα, ενώ ο εκτεταμένος βίος του Αγίου Γεράρδου με τη σημερινή μορφή του, συντάχθηκε στα μέσα του 14ου αιώνα, δηλαδή σε μία περίοδο όπου οι θεολογικές αντιθέσεις και η πολιτική κατάσταση ευνοούν την εκατέρωθεν σύνταξη πολεμικών σε βάρος του αντίπαλου δόγματος. Είναι όμως

1. Sancti Gerardi Vita Maior, cap. 8. SRH II 489. 17-21. «In diebus illis erat quidam princeps in urbe Morisena, (τα ερείπια της πόλης που μετονομάστηκε Csanad σώζονται στην κομητεία Torontal στην αριστερή όχθη του ποταμού Maros κοντά στις τοποθεσίες Nagycsanad και Osscanad στη νοτιοανατολική Ουγγαρία) nomine Acthum (Ajtony), potens valde, qui secundum ritum Grecorum in civitate Budin (σημερινή Βυδίνη) fuerat baptizatus. Qui nimium gloriabatur 20 in virtute et in potentia sua. Habebat autem septem uxores, pro eo, quod in religione Christiana perfectus non erat.

απλή σύμπτωση αυτή η αναφορά: Νομίζω πως δύσκολα, καθώς και στις δύο περιπτώσεις ο συνδυασμός Ορθοδοξίας και πολυγαμίας αφορά πρόσωπα που βρίσκονται πέρα από την καθημερινή εγχώρια πρακτική και τα οποία εξασκούν κάποια εξωτική γοητεία στο συντάκτη. Καθώς ο Ajtony δεν βρίσκεται μακριά και δεν μπορεί να θεωρηθεί αλλογενής, είναι φυσικό το στοιχείο της υπερβολής να είναι και πιο περιορισμένο. Είναι όμως δύσκολο να δεχθούμε μία ανεξάρτητη καταγραφή τέτοιων λεπτομερειών, και γι' αυτό θα πρέπει να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο συντάκτης της Relatio, πιθανόν ο Ριχάρδος αλλά ενδεχομένως και ο Ιουλιανός, για να προαγάγει τη γνησιότητα ή μη, της περιγραφής του ταξιδιού του στην ανατολή, χρησιμοποίησε είτε έναν παλαιότερο βίο του Αγίου Γεράρδου, είτε κάποιο άλλο πρωτότυπο στο οποίο υπήρχε το γνωστό επεισόδιο του Ajtony ώστε να εμπλουτίσει τη Relatio με τη «νοστιμάδα» που αυτό του παρείχε. Και σαν να μην έφθανε αυτό, ένα ακόμη χωρίο θα μας οδηγήσει σε παρόμοιες διαπιστώσεις.

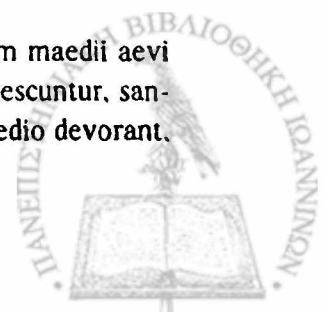
Το δεύτερο χωρίο που προκαλεί βάσιμα υποψίες ως προς τη γνησιότητά του αφορά την ανακάλυψη ότι οι κάτοικοι πλέον της Magna Hungaria έτρωγαν κρέας αλόγου¹. Οι λεπτομέρειες που παρατίθενται θυμίζουν τις περιγραφές των κατατρομαγμένων χρονικογράφων της δυτικής Ευρώπης για τους Ούγγρους του 10ου αιώνα οι οποίες έχουν την προέλευσή τους στο συγγραφέα του 6ου αιώνα Ιορδάνη². Η παράδοση για τη βρώση κρέατος αλόγων από τους ειδωλολάτρες Ούγγρους φαίνεται ότι πράγματι αποτελεί ένα γεγονός. Έχει όμως προσλάβει μια ιδιαίτερα αρνητική χροιά στα ουγγρικά μεσαιωνικά κείμενα, καθώς μνημονεύεται σε συνάφεια με την εξέγερση και ανατροπή του βασιλιά Πέτρου Α΄ Orseolo (1038-1041, 1044-1046), της οποίας ηγήθηκαν οι αδελφοί Ανδρέας (αργότερα Ανδρέας Α΄, 1046-1060), Levente και αργότερα ο Bela (κατόπιν Bela Α΄ 1060-1063). Για την επιτυ-

1. SRH II, 539, 25-540, 9 «Invenit enim eos iuxta flumen magnum Ethyl, qui eo viso, et quod esset

Ungarus Christianus, intellecto, in adventu ipsius non modicum sunt gavis, circumducentes eum per domos et villas, et de rege et regno ungarorum Christianorum fratrum ipsorum fideliter perquerentes, et quecumque volebat, tam de fide, quam de aliis eis proponere.

5 deligentissime audiebant, quia omnino habent Ungaricum dioma, et intelligebant eum, et ipse eos. Pagani sunt, nullam Dei habentes notitiam: set nec idola venerantur: set sicut bestie vivunt: terras non colunt, carnes equinas, lupinas et huiusmodi comedunt: lac equinum et sanguinem bibunt».

2. Regino, έτος 889, (Monumenta Germaniae Historica, scriptores ad historiam maedii aevi pertinentes, nova series, volumen I, 600). «Carnibus siquidem ut fama est, crudis vescuntur, sanguinem bibunt, corda hominum quos capiunt particulatim dividentes veluti pro remedio devorant, nulla miseratione flectuntur nullis pietatis visceribus commoventur».

χία του εγχειρήματος, οι στασιαστές προσεταιρίστηκαν το ειδωλολατρικό στοιχείο του ουγγρικού πληθυσμού, το οποίο, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πηγές, άρχισε να τρώει κρέας αλόγου και να επιδίδεται σε άλλες βαρβαρότητες με πλέον δυσάρεστη επίπτωση το φόνο του Αγίου Γεράρδου, ο οποίος ρίχτηκε στο Δούναβη από ένα λόφο πάνω από τη Βούδα που σήμερα ονομάζεται προς τιμήν του βουνό του Γεράρδου. Στο σημείο αυτό θα παρατεθούν τα σχετικά χωρία.

Το πρώτο και μοναδικό από τα μεγάλα ιστορικά χρονικά που είναι προγενέστερο της *Relatio*, το έργο του ανώνυμου νοτάριου του 12ου αιώνα, δεν μπορεί να βοηθήσει την έρευνα, καθώς σταματάει πολύ νωρίτερα από τα γεγονότα. Το χρονικό του Σίμωνος της Keza (*Simon de Keza*) που γράφθηκε γύρω στο 1285, επίσης δεν αναφέρει τίποτε σχετικό. Όμως στο κεφάλαιο 82 του Μεγάλου Ουγγρικού Χρονικού του 14ου αιώνα που διασώζεται στις δύο παραλλαγές του χρονικού της Βούδας (*Chronicon Budense*) και του εικονογραφημένου χρονικού, (*Chronicon Pictum*), παλαιότερα γνωστού ως *Chronicon Pictum Vindobonense*, αναφέρονται τα εξής. «*Tunc itaque detestabili et execrabili amonitione illius Vathe omnes populi libaverunt se demoniis et ceperunt comedere quinas pulpas et omnino pessimas facere culpas*¹».

Από τα μικρότερα ιστορικά χρονικά αλλά και τους βίους (*Legendae*), κανένας δεν μνημονεύει την πράξη αυτή, εκτός από έναν. Είναι ο ήδη αναφερθείς βίος του Αγίου Γεράρδου ο οποίος σημειώνει τα ακόλουθα σχετικά με τα γεγονότα της εξέγερσης του 1046 που στοίχισαν στον άγιο τη ζωή του. «*Sicque omnes fecerunt et demonibus libaverunt et ceperunt comedere equinas carnes et omnia pessima et enormia opera facere et exercere, clericos et omnes Christianos interficere, ecclesias destruere et precones proclamare edictum Endre et Leventhe, ut episcopi cum clericis et monachis et Christianis interficiantur et memoria eorum pereat in eternum et ritus patrum nostrorum reassumatur*².

Η σχέση του τμήματος αυτού του Μεγάλου Ουγγρικού Χρονικού και του βίου του Αγίου Γεράρδου έχει ήδη γίνει αντικείμενο έρευνας³. Ο ίδιος συσχετισμός όμως δεν φαίνεται να έχει γίνει και με το κείμενο της *Relatio*, ίσως εξ αιτίας του γεγονότος ότι οι λεπτομέρειες δεν αφορούν το ίδιο επεισόδιο και παρά το γεγονός ότι το κείμενο της *Relatio* βρίσκεται ως προς τη βρώση του αλογίσσιου κρέατος πολύ πιο κοντά σε αυτό του βίου του Αγίου

1. SRH I, 338, 16-19.

2. *Legenda Maior Sancti Gerardi* κεφ. 15, SRH II, 501, 20-26.

3. SRH I, 338 σημ. 4. *Αυτόθι* II, 467 και 501.

Γεράρδου από αυτό του Μεγάλου Ουγγρικού Χρονικού που τονίζει τη βρώση κοπριάς αλόγων. Καθώς όμως ο βίος του Αγίου Γεράρδου αποτελεί κείμενο που στο συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του ανάγεται σε πολύ αρχαιότερο πρωτότυπο, και εφ' όσον έχει ήδη επισημανθεί μία σχέση της Relatio με το αρχαιότατο επεισόδιο του Ajtony, θα πρέπει και στο σημείο αυτό να θεωρήσουμε το δανεισμό στοιχείων από το κείμενο του βίου του Αγίου Γεράρδου από το Ριχάρδο ως δεδομένο. Εφ' όσον αποδειχθεί η ορθότητα του συλλογισμού αυτού, τότε οι επιπτώσεις για τη μελέτη των ουγγρικών μεσαιωνικών κειμένων είναι πολύ σημαντικές. Αποδεικνύεται η πλαστότητα ενός κειμένου που όχι μόνον έκανε γνωστή στους Ούγγρους την πατρίδα των εξ ανατολών ειδωλολατρών αδελφών τους, αλλά προέβλεπε και την ταταρική εισβολή που θα ακολουθούσε. Είναι γνωστό ότι κατά το μεσαίωνα υπήρξε ιδιαίτερη προτίμηση στη δημιουργία πλαστών κειμένων για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων στόχων, όπως περίτρανα απέδειξε η περίπτωση της Κωνσταντινείας δωρεάς. Θα μπορούσαμε λοιπόν να εντάξουμε και τη Relatio στην ίδια κατηγορία, χαρακτηρίζοντάς την μάλιστα και ως ένα από τα πιο γοητευτικά κείμενα του είδους.

SUMMARY

TWO IMPORTANT OBSERVATIONS ON FRIAR RICHARD'S RELATIO

by

P. Antonopoulos

Medieval hungarian historiography has always perplexed scholars with regard to its borrowings, chronology and genuine creative authorship. One of the most intriguing of its product is a collection of letters collectively known as the Relatio, and written by Friar Richard, after the narration of the Dominican Friar Julian who went to the East and discovered the area conventionally referred to as Magna Hungaria in 1235-1236. Returning to Hungary he reported not only the discovery of the Magyars' «pagan brothers», but also the forthcoming Tartar invasion of Hungary.

The authenticity of this text has been challenged in the past, and in this brief study the possibility of forgery is further enhanced by the discussion of two elements in the narrative. The first is the way a Greek Orthodox Alan leader is treated, with regard to his polygamy. The same type of treatment, if not numerical equality as to the number of wives, is found in chapter 8 of St. Gerard's *Legenda Maior*, where the famous passage on chief Ajtony is placed. The general outlook of both passages shows exceptional similarity, if not on the precise details, at least on the non-fanatical treatment of Orthodoxy even in the 13th century, period during which polemics on both sides have become common place. The difference in the number of wives is explained by the distance, and opportunities for the «piquant» element available to the author of the Relatio.

The second point under discussion is the statement that the inhabitants of Magna Hungaria were found to, among others, eat the meat of horses. The same fact with minor variations is mentioned as aphorism during the rebellion against Peter I Orseolo of 1046, during which the future king Andrew I had sought the assistance of pagan elements. Research by computer through all the hungarian sources as found in the *scriptores Rerum Hungaricarum* edition, reveals that the nearest passage is chapter 15 of the *Legenda Maior* of St. Gerard. The conclusion drawn from this argument is that there is strong evidence to support the Relatio's borrowings from the *Legenda Maior* of St. Gerard, something that due to the text's nature, renders it almost certainly to be a forgery, and indeed, a very seductive one.

